

etőfi emlékének ünnepén, március 15-én megindult a honvéd. A szél csapta szemébe a havat, amikor behúzta maga után a csikorgó deszkaajtót s egy utolsó pillantást akart vetni szepegeő asszonyára, alvó gyermekeire, a gémberedett földre, amelyről mindennap eszébe jutott ez a pár sor vers: „A nagy világon e kívül Nin-csen számodra hely...”

A nagyvárosban, ahol lovát, szekerét s jómagát beiktatták a hadba, íróasztal, gyalupad, munkagép mellől más férfiak jöttek. Honvédek ők is. Mögöttük is kedves arcok mosódtak a távolodó közel-múltba s életet kérő kötelességek süllyedtek el, mintha sohasem is lettek volna.

Most már minden tekintet előre szegeződött. A sok hóból, ami a barnásfekete földdel birkózott, végre is makulátlanul fehér, égig-érő gát magasodott elő, parancsolóan, hivatkozóan: a Kárpátok gerince. Talán nem is lett volna szükség trombitára sem. Ezek a fájdalmasan édes szók: Kárpátok, Verecke, Uzsok, magyar-lengyel határ, — húsz év óta muzsikáltak a lelkünkben, lefojtottan, valószínűtlenül, mint a legszebb álmok. Egyszerre, egy olyan reggelen, amely hajszálnyira hasonlított a többiekhez, a legfelsőbb Hadúr leparancsolta a szordinót a szívek hegedűjéről. Az álmzene hallatlanul föl-erősödött s a valóság tiszta és kemény nyirettyűje nekifeszült a puha húroknak. Reggel volt, hóvilágította reggel s a fény a Kárpátok felől jött és csak őket világította meg.

A honvédek megindultak feléje s vitték magukkal a nemzet lelkét. Csöndes, elszánt boldogsággal. Magyarok voltak, s a behívó pillanatától a megindulás pillanatáig alig méltóztattak egy-két szót ejteni a másoknak tragikus életszakadékba. Nem kurjongattak és nem sopánkodtak. Mentek, mert a kötelesség ösztönné vált bennük és mert erre a percre be volt irányítva minden idegük, minden inuk húsz esztendő óta.

Az indulás pillanatában, amikor már maguk közt voltak, kiáradt a lelkük. Nóta színes pántlikái szálltak utánuk s a nótában vitték a magyar lelket a fehér ünneplőbe öltözött Kárpátok felé. A Nagybereznánál, Perecsénynél feltorlódott ellenségnek is éreznie kellett lelkük biztos ritmusát. A honvédek hazajöttek, a maguk ajtaján léptek be s annak, aki a házitűzhelyt bitorolta, éreznie kellett, hogy nem állhat meg előtte, mert a gazda férj és mert igaza van. Csak azért állt ellen, hogy el ne zárják útját az ajtótól, ahol kisurranhat.

Valami bűvös kört vont a honvéd köré az igazság. Ezért nem találta a bujdokló terroristák golyója, ezért nem tartóztathatta fel acélfal és páncélkocsi. A honvéd ment előre, „csak előre”, mint költői követelték — és komoly arca sugárzóan derült lelket takart.

Örömét nem ronthatta meg a lidérces idő. Itthon a legelső magyar Asszony meleg ruhát gyűjtött a honvéd teste számára s a honvéd lelke is melegegett, amikor érezte az utánaáradó szívmeleg lány hullámaikat. És fönn, ahol a legrosszabb volt az idő, várta a cél: a Kárpát s ez a cél egészen átfütötte lelkét.

Lendületét nem törhette meg semmi. A kerékpárosok soha meg nem érhető „rekorddal“ biztosították a legtávolibb célhoz vezető utat s ezzel lehervasztották koncra leső szomszédok számításait. De a többiek mind úgy mentek előre, hogy maguk sem adhattak számot maguknak arról, hogy milyen láthatatlan szárnyak vitték őket egyre feljebb, feljebb...

A legkesernyésebb léleknek is meg kell értenie: mit jelentett a havas Kárpát-gerinc azoknak a kiváltságos ezreknek, akiknek megadatott, hogy felküzdjék magukat hozzája. A honvédek ott találkoztak a lengyel testvérekkel, ott párnázták föl biztosra, nyugalmasra Hungária annyit didergő, oly sokat fájó vállát. Ott találkoztak az ezeréves multtal és a Vezérrel, akinek örökéből egy darabot most visszahódíthattak.

A honvéd találkozott a honfoglalóval Vereckén s az ő újra bevonuló lelkét kísérhette diadalmenetben Munkácsra, ahol Árpád vezér a hagyomány szerint első pihenőjét tartotta.

Aztán jöttek a szárnyrakelt magyar honvéd diadalmas napjai: a váratlanul betört szomszéd támadásának visszaverése Ungvártól Iglóig. Önérzetet adó csodája a hadierénynek. A honvéd mint hadirepülő is csöndesen, észrevétlenül lett „valaki“ s szükséges hőstettét még a jogosnak érzett megtorlás pillanatában is magyaros emberiséggel toldotta meg, amikor Igló városát nem bombázta. Mindenkinek éreznie kellett: itt egy magasabbrendű, emberebb ember viseli az elkerülhetetlen háborút. A honvéd nem gépies végrehajtója érthetetlen parancsoknak, mint sok más nemzet katonái, hanem a magyar lélek kifejezője a férfit próbára tevő legnagyobb pillanatokban. Magyarságát nem mossa el a harci szenvedély, hanem megerősíti.

Így aztán mindenki honvéd és a honvéd minálunk nem külön foglalkozás. Közéje és a „polgári elem“ közé éppen ezért nem is lehet éket verni. A nagy feladatok óráján mindenki sokszorosan honvéddé válik és minden honvéd sokszorosan érzi, hogy magyar polgár, akinek a haza területével és szellemével, vezetőivel és kicsinyeivel szemben felelőssége van.

Hiszünk Árpád szellemében, mint ahogy hiszünk Szent Istvánéban. Hisszük, hogy a Gondviselés vezette és hogy méltó volt arra, hogy a Gondviselés vezesse. Sokat lehet tanulni nagy feladata bölcs és a lehetőségig békés végrehajtásából. Nem irtotta ki az itt talált népeket és nem hajtotta őket nehéz szolgaságba. Lába nyomán élet áradt, de ez az élet a sors rendelte lángelme fejéből és szívéből ömlött. Árpáddal szemben, aki ennek a kornak ezen a földön egyetlen nagyszabású államalkotója, olyan torzak és valószínűtlenek a szük ábrándok törpe kergetői!

A magyar honvéd vereckei találkozása Árpád vezérrel, hisszük, az értelemnek, az összefüggő gondolkozásnak, az egymásrautaltság érzésének visszatérését jelenti ebbe az oktanul összekuszált dunai világba. Da ha a szük és kicsinyes, kapzsi és naiv politika még tovább akarja feszíteni a reménytelenül torz hangokat sikoltozó húrt, emlékeztessük rá, hogy nekünk, akik Árpád bölcs remekének képét tisztán őrizzük iskoláinkban és lelkünk mélyén, — nekünk a magyar honvéd még mást is hozott: mélységes megnyugvást, határozottságot, elszántságot. Felszabadította ruszin testvéreink földjét és testét, de felszabadította a mi lelkünket is, amely eddig 1919 szörnyű emlékei alatt mardosta és kisebbitette önmagát. A magyar honvéd cicoma nélküli hősi embersége átalakította a csonka ország lelkét. A csonkokban újra kering a régi vér s a csonkok sebes végén új pihékkel jelentkeznek a régi szárnyak.

Hankiss János

HAZAFISÁG

*Ma szikratüz csak egy külön szívébe,
Holnapra már nagy testvérérzelem,
Mely a viharba is lobogva, égve
Uralkodik büszkén százezreken.*

*Ma szikra, holnap láng, majd egy tüzerdő,
Mely bíborával az égig lobog,
Hiába tiprod el, mindég növekvő,
S ha szunnyad is, nem oltják el korok.*

*A fáradott ük, haldokolva még
Nagy honszerelme égő fáklyalángját
Átadja s minden az utódra száll át.*

*Meggyújtja ő s a tűzár szerteárad,
Átadja gyermekének, ez fiának,
Aztán tovább, tovább... S a fáklya ég!*

Kosztolányi Dezső

Ez az ifjúsági vers (1906), amely a nagy költő új kötetében (*Szeptemberi áhítat*, Bpest, Révai, 1939) jelent meg, új oldaláról mutatja be Kosztolányit. Ez a szép kötet egyébként is tele van meglepetéssel és ismeretlen kincsekkel.